

права) вже існували, але не вистачало структури: суб'єкти не було об'єднано доцільним правовим зв'язком» [5, с.54].

Якщо В.Н.Протасов вбачає відмінною властивістю правових зв'язків взаємодію суб'єктів права, Л.С.Явич навпаки, зауважує, що «правові відносини відрізняються від правових зв'язків як ступенем конкретизації суб'єктів та їх прав (обов'язків)... у правовідносинах, на відміну від юридичних зв'язків, має місце поведінка осіб, що взаємодіють, взаємно обумовлена діяльність ... за формального підходу різниця між правовідносинами та правовими зв'язками не є суттєвою і зводиться до конкретизації суб'єктного складу, прав та обов'язків» [6, с.210-211], тобто, на думку Л.С.Явича, у правових зв'язках взаємодія суб'єктів відсутня.

Точка зору О.Ф.Скакун є, фактично, похідною одразу від ідей Л.С.Явича та Л.Б.Тіунової: вона розуміє правовий зв'язок як «взаємодію уповноваженої особи не лише з конкретною зобов'язаною особою (як у правовідношенні), але й з усіма членами суспільства, у тому числі і з тими, хто не зобов'язаний поводитися активно, тобто правовий зв'язок є складним комплексом зв'язків, більш широким ніж правовідношення, де наявний один конкретний правовий зв'язок – право однієї особи суворо пов'язане з обов'язком іншої» [7, с.619].

Ю.І.Гревцов відштовхуючись від ідей Л.С.Явича розуміє правові зв'язки як закріплені правом структури суб'єктів права, зв'язки між якими через регулювання їх правом стають правовими і підкреслює, що правові зв'язки завжди лежать в основі правових відносин [8, с.58]. На думку цього дослідника правові зв'язки передбачають можливість дії, тоді як правовідносини – конкретну взаємодію їх сторін, отже, правові зв'язки є етапом становлення правових відносин, необхідною передумовою їх виникнення [8, с.54, 55], при цьому «відносно самостійна поведінка суб'єкта суспільного правового зв'язку і становить її безпосередній зміст, на відміну від змісту суспільних відносин, під яким зазвичай розуміють взаємно обумовлену поведінку сторін відносин (взаємодію)» [8, с.53-54].

Оригінальну трактовку співвідношення категорій «правовий зв'язок» і «правові відносини» пропонує Е.З. Бекбаєв, який вважає, що правові відносини слід ділити на власне правові відносини і правові зв'язки за критерієм причинно-наслідкового зв'язку між участю людини у правовідносинах та його поведінкою: у власне правовідносини особа вступає внаслідок своїх дій, у правові зв'язки – внаслідок подій [9].

Можна бачити, що теоретики права висловлюють дуже широкий спектр думок щодо розуміння сутності категорії «правовий зв'язок». Утім, ця категорія не є суто теоретичною – вона є також легальною.

Зокрема, у правовій системі України через категорію правового зв'язку визначається такий важливий інститут як громадянство – відповідно до ст.1 Закону України «Про громадянство» це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. Слід зауважити, що доктринальні визначення громадянства як у конституційному [10, с.127], так і в міжнародному [11, с.157] праві також відштовхуються від категорії правового зв'язку починаючи з радянських часів [12, с.69].

Ця категорія вживається також у ч.6 ст.211 Сімейного кодексу України, де зазначено, що якщо дитина має лише матір або лише батька, які у зв'язку з усиновленням втрачають правовий зв'язок з нею, усиновлювачем дитини може бути один чоловік або одна жінка.

Цей термін також активно вживається у коментарі автора Сімейного кодексу України – З.В.Ромовської до ст.232 «Правові наслідки усиновлення», зокрема, там зазначено наступне (у наведених нижче цитатах термін «правовий зв'язок» виділений мною – А.С.):

– якщо дитину усиновлює жінка, «то можуть бути збережені права та обов'язки батька, і навпаки, якщо усиновлює таку дитину лише чоловік, можуть бути збережені

Цей специфічний правовий зв'язок, цей комплекс правовідносин можна позначити терміном «участь у господарському товаристві».

Отже, участь у господарському товаристві – це комплекс правовідносин між учасником та господарським товариством, що має ознаки правового зв'язку.

Права, які учасник має щодо господарського товариства (корпоративні права), якісно відрізняються від прав будь-яких третіх осіб щодо господарського товариства, оскільки є ексклюзивними у тому сенсі, що вони не є доступними для осіб, які не мають статусу учасника і не перебувають у такому правовому зв'язку з господарським товариством та є вирішальне значущими для господарського товариства як сторони правового зв'язку, у тому сенсі, що реалізація цих прав значною мірою визначає долю та буття господарського товариства.

Список літератури

1. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – Т. II. – 360 с.
2. Леушин В. И. Теория государства и права : учеб. [для юрид. вузов и фак.] / В. И. Леушин ; под ред. В. М. Корельского, В. Д. Перевалова. – М. : ИНФРА М – НОРМА, 1997. – 570 с.
3. Общая теория государства и права : учебник / А. Ф. Вишневский, Н. А. Горбаток, В. А. Кучинский ; под общ. ред. В. А. Кучинского. – Минск : Интегралполиграф, 2009. – 552 с.
4. Тиунова Л. Б. Системные связи правовой действительности: Методология и теория / Л. Б. Тиунова. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. гос. ун-та, 1991. – 136 с.
5. Протасов В. Н. Правоотношения как система / В. Н. Протасов. – М. : Юрид. лит., 1991. – 144 с.
6. Явич Л. С. Общая теория права / Л. С. Явич. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1976. – 287 с.
7. Скаун О. Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс) : учебник / О. Ф. Скаун. – Х. : Эспада, 2005. – 840 с.
8. Гревцов Ю. И. Проблемы теории правового отношения / Ю. И. Гревцов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1981. – 85 с.
9. Бекбаев Е. З. Проблема начала в теоретическом познании правовой системы (попытка обоснования) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.allpravo.ru/library/doc108p0/instrum712_9/item7150.html
10. Фрицкий О. Ф. Конституційне право України : підручник / О. Ф. Фрицкий. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 510 с.
11. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підручник / М. Ю. Черкес. – К. : Т-во «Знання», 2001. – 284 с.
12. Черниченко С. В. Курс международного права : в 7 т. / М. М. Аваков, М. М. Богуславский, В. А. Вадалас [и др.]. – М. : Наука, 1990. – Т. 3 : Основные институты международного права. – 260 с.
13. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : наук.-практ. коментар / З. В. Ромовська. – К. : Видав. Дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.

Стаття надійшла 01.12.2014 р.

А.В.Смитюх, канд. юрид. наук, доцент
Одесский национальный университет имени И.И.Мечникова
кафедра административного и хозяйственного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

УЧАСТИЕ В ХОЗЯЙСТВЕННОМ ОБЩЕСТВЕ КАК ПРАВОВАЯ СВЯЗЬ

Резюме

По результатам исследования мнений теоретиков-правоведов относительно сущности категории правовой связи, а также практики использования этой категории украинским законодателем, выведены признаки и определение понятия правовой связи. По результатам применения указанных признаков к комплексу правоотношений, возникающих между хозяйственным обществом и его участником, делается вывод о том, что участие в хозяйственном обществе отвечает признакам правовой связи.

Ключевые слова: правовые отношения, правовая связь, хозяйственные общества.

A.V.Smitiukh, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
Odessa I.I.Mechnikov National University
The Department of Administrative and Commercial Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

THE SHAREHOLDING IN A COMMERCIAL COMPANY AS A LEGAL NEXUS

Summary

The characteristics and definition of the legal nexus are provided as a result of the investigation of the cholary opinions and use of this category by the legislator of Ukraine. The conclusion that a shareholding in a commercial company may be qualified as a legal nexus is made as a result of extrapolation of the general characteristics of the legal nexus to the complex of the legal relations among the commercial company and its shareholder.

Key words: legal relations, legal nexus, commercial companies.